

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria B

Warszawa, dnia 5 września 2017 r.

Pozycja 177

POSTANOWIENIE

z dnia 2 grudnia 2016 r.

Sygn. akt Ts 210/16

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Stanisław Biernat,

po wstępnym rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym skargi konstytucyjnej P.W. w sprawie zgodności:

art. 401 pkt 2 oraz art. 410 § 1 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2014 r. poz. 101, ze zm.) z art. 45 ust. 1 w związku z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,

p o s t a n a w i a:

odmówić nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej.

UZASADNIENIE

1. W skardze konstytucyjnej, sporządzonej przez adwokata ustanowionego pełnomocnikiem z urzędu oraz wniesionej do Trybunału Konstytucyjnego 5 października 2016 r. (data nadania), P.W. (dalej: skarżący) zarzucił niezgodność art. 401 pkt 2 oraz art. 410 § 1 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U.2014.101, ze zm.; dalej: kpc) z art. 45 ust. 1 w związku z art. 2 Konstytucji.

2. Skarga konstytucyjna została wniesiona w związku z następującym stanem faktycznym. 20 maja 2015 r. skarżący złożył skargę o wznowienie postępowania z jego powództwa o zapłatę, zakończonego prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w P. (dalej: Sąd Okręgowy w P.) z marca 2015 r. w sprawie. Jako podstawę skargi przywołano art. 401 pkt 2 kpc, formułując zarzut pozbawienia skarżącego możliwości działania wskutek naruszenia przepisów prawa skutkującego nieważnością postępowania (brak profesjonalnego pełnomocnika na etapie postępowania pierwszoinstancyjnego przed Sądem Rejonowym w P. w sprawie oraz oddalenie wniosku dowodowego skarżącego).

Postanowieniem z grudnia 2015 r. w sprawie Sąd Okręgowy w P. odrzucił skargę o wznowienie postępowania na podstawie art. 410 § 1 kpc. W uzasadnieniu tego orzeczenia podniósł, „że dla uznania, iż skarga o wznowienie postępowania opiera się na ustawowej podstawie wznowienia, nie jest wystarczające samo sformułowanie podstawy wznowienia w taki sposób, by odpowiadało ono treści przepisów określających podstawę wznowienia, tj. art. 401-403 kpc”. Sformułowanie podstawy wznowienia w sposób odpowiadający wskazanym przepisom nie oznacza – jak podniósł – oparcia skargi na ustawowej podstawie

wznowienia, jeżeli z jej uzasadnienia wynika, że określona podstawa nie występuje. „Badanie dopuszczalności wznowienia postępowania nie ogranicza się bowiem – jak dalej wywodzi – jedynie do kontroli, czy wskazane przez skarżącego okoliczności dają się podciągnąć pod przewidzianą w ustawie podstawę wznowienia, lecz wymaga ustalenia, czy podstawa wznowienia rzeczywiście istnieje”. W rozpoznawanej sprawie sąd uznał, że skarga o wznowienie postępowania podlega odrzuceniu, gdyż wskazane przez skarżącego okoliczności nie odpowiadają hipotezie art. 401 pkt 2 kpc.

3. Zdaniem skarżącego art. 401 pkt 2 kpc narusza art. 45 ust. 1 w związku z art. 2 Konstytucji, gdyż „zawęża bezzasadnie interpretację »pozbawienia możliwości działania«”. Z kolei niezgodność z przywołanymi przepisami konstytucyjnymi art. 410 § 1 kpc skarżący upatruje „w zakresie, w jakim umożliwia przez sąd dokonanie oceny merytorycznej podstaw odrzucenia” skargi o wznowienie postępowania na etapie jej badania formalnego.

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

1. Zgodnie z art. 37 ust. 1 w związku z art. 50 ustawy z dnia 22 lipca 2016 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz.U.1157; dalej: ustawa o TK) skarga konstytucyjna podlega wstępnemu rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym, podczas którego Trybunał bada, czy odpowiada ona określonym przez prawo wymaganiom, a także czy nie zachodzą przesłanki, o których mowa w art. 40 ust. 1 ustawy o TK.

2. Zaskarżone w niniejszej sprawie przepisy stanowią odpowiednio:

„Można żądać wznowienia postępowania z powodu jego nieważności: (...) jeżeli strona nie miała zdolności sądowej lub procesowej albo nie była należycie reprezentowana bądź jeżeli skutek naruszenia przepisów prawa była pozbawiona możliwości działania; nie można jednak żądać wznowienia, jeżeli przed uprawomocnieniem się wyroku niemożność działania ustała lub brak reprezentacji był podniesiony w drodze zarzutu albo strona potwierdziła dokonane czynności procesowe” (art. 401 pkt 2 kpc);

„Sąd odrzuca skargę wniesioną po upływie przepisane terminu, niedopuszczalną lub nieopartą na ustawowej podstawie. Postanowienie może być wydane na posiedzeniu niejawnym” (art. 410 § 1 kpc).

3. Ze względu na sposób sformułowania zarzutów przez skarżącego (zakwestionowanie interpretacji zaskarżonych przepisów) Trybunał Konstytucyjny zbadał, czy rozpoznawana skarga konstytucyjna nie jest w istocie tzw. skargą na stosowanie prawa.

4. W odniesieniu do zarzutu niekonstytucyjności art. 410 § 1 kpc Trybunał stwierdza, że orzekający w sprawie skarżącego Sąd Okręgowy w P. – odwołując się do stanowiska sformułowanego przez Sąd Najwyższy w postanowieniach z 15 czerwca 2005 r. w sprawie IV CZ 50/05 („Lex” nr 533865) oraz 4 września 2008 r. w sprawie IV CZ 71/08 (OSNC-ZD 2009, nr 4, poz. 88) – uznał, że przepis ten stanowi umocowanie do zbadania nie tylko tego, czy okoliczności wskazywane w skardze o wznowienie postępowania cywilnego mogą od strony formalnej odpowiadać przesłankom opisanym w art. 401-403 kpc, lecz również tego, czy podstawa wznowienia rzeczywiście istnieje. Należy jednak zauważyć, że pogląd o tym, co należy rozumieć przez badanie, czy skarga o wznowienie postępowania oparta została na ustawowej podstawie wznowienia, nie jest jednolity ani w orzecznictwie, ani w doktrynie.

W części judykatów – w ślad za powołanymi postanowieniami w sprawach IV CZ 50/05 oraz IV CZ 71/08 – prezentowane jest stanowisko, że badanie spełnienia tej przesłanki dopuszczalności skargi nie ogranicza się do kontroli, czy wskazane w skardze

okoliczności odpowiadają ustawowym podstawom wznowienia, ale obejmuje również ustalenie, czy podstawa wznowienia rzeczywiście istnieje (zob. np. postanowienia SN z: 7 lipca 2005 r. w sprawie IV CO 6/05, „Legalis”; 10 lutego 2006 r. w sprawie I PZ 33/05, OSNP 2007, nr 3 i 4, poz. 48; 16 lutego 2007 r. w sprawie V CZ 119/06, „Legalis”; 9 maja 2008 r. w sprawie II PZ 65/07, OSNP 2009, nr 17 i 18, poz. 233; 14 maja 2009 r. w sprawie I CZ 20/09, niepubl.; 15 grudnia 2010 r. w sprawie II CZ 145/10, niepubl.; 26 lutego 2015 r. w sprawie III CZ 5/15, „Legalis” oraz 12 czerwca 2015 r. w sprawie II CZ 36/15, „Legalis”; a w literaturze zob. m.in.: M. Manowska, *Zmiany w kodeksie postępowania cywilnego wprowadzone w 2004 r.*, „Przegląd Sądowy 2005, nr 5, s. 18; D. Zawistowski, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. 2, red. H. Dolecki, T. Wiśniewski, Warszawa 2010, s. 301; T. Wiśniewski, *Przebieg procesu cywilnego*, Warszawa 2013, s. 448; H. Pietrkowski, *Metodyka pracy sędziego w sprawach cywilnych*, Warszawa 2014, s. 704; M. Manowska, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. 1, red. M. Manowska, Warszawa 2015, s. 1093).

Z kolei w innych orzeczeniach uznano, że ocena podstaw skargi o wznowienie postępowania na etapie wstępnym ogranicza się do ustalenia, czy skarżący wskazuje podstawę wznowienia, która odpowiada jednej z podanych w kpc, uzasadniających żądanie wznowienia, nie zaś czy podstawa ta rzeczywiście istnieje (zob. np. postanowienia SN z: 24 kwietnia 1998 r. w sprawie I PKN 97/98, OSNAPiUS 1999, nr 9, poz. 308; 14 stycznia 1999 r. w sprawie II UKN 417/98, OSNAPiUS 2000, nr 6, poz. 254; 11 stycznia 2006 r. w sprawie II CZ 121/05, „Legalis”; 10 sierpnia 2007 r. w sprawie III UZ 9/07, OSNP 2008, nr 19 i 20, poz. 303 oraz 21 lipca 2011 r. w sprawie V CZ 50/11, „Legalis”; a w literaturze zob. m.in.: J. Krajewski, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego z komentarzem*, red. J. Jodłowski, K. Piasecki, Warszawa 1989, s. 677; K. Weitz, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. 2, red. T. Ereciński, Warszawa 2012, s. 514; K. Weitz, [w:] *System prawa cywilnego procesowego*, t. 3: *Środki zaskarżenia*, cz. 2, red. J. Gudowski, Warszawa 2013, s. 1260; A. Góra-Błaszczkowska, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. 1, red. A. Góra-Błaszczkowska, Warszawa 2016, s. 1152). Pogląd prezentowany w orzeczeniach należących do drugiego nurtu akcentuje wyłącznie formalny charakter badania skargi na podstawie komentowanego przepisu. Zgodnie z nim dokonywana w jego granicach ocena, czy skarga została oparta na ustawowej podstawie, nie powinna wkraczać w merytoryczne badanie, czy przedstawiane przez stronę uzasadnienie podstawy rzeczywiście usprawiedliwia wznowienie postępowania, lecz poprzestawać na ustaleniu, czy wskazana podstawa mieści się w zamkniętym katalogu podstaw prawnych to umożliwiających i czy podano w skardze odpowiednie do tej podstawy okoliczności jako jej uzasadnienie.

Skarżący, formułując zarzuty w przedmiocie art. 410 kpc, domaga się stwierdzenia niekonstytucyjności tego przepisu interpretowanego w jeden ze wskazanych wyżej sposobów. Tym samym żąda w istocie oceny konstytucyjności określonej jego wykładni dokonywanej na etapie jego stosowania przez sądy, a nie jego treści.

W myśl utrwalonego poglądu Trybunału Konstytucyjnego, normatywna treść przepisów może być kształtowana przez organy stosujące prawo. Jeżeli organy te nadają przepisom utrwalone i jednolite rozumienie, to powinno być ono uwzględniane przez Trybunał przy ocenie zarzutu niezgodności aktu normatywnego z Konstytucją. Z kolei rozbieżności w wykładni przepisów w orzecznictwie organów stosujących prawo – w szczególności sądów – mogą wskazywać na to, że źródłem ewentualnego naruszenia konstytucyjnych praw skarżącego są nie same przepisy, lecz ich nieprawidłowe zastosowanie (zob. np. postanowienia TK z 6 marca 2008 r. w sprawie Ts 26/07, OTK ZU nr II/B/2014, poz. 731 oraz 17 czerwca 2014 r. w sprawie Ts 14/13, OTK ZU nr 1/B/2015, poz. 13). W niniejszej sprawie występuje taka sytuacja, a merytoryczne rozpoznanie zarzutu sformułowanego przez skarżącego w przedmiocie konstytucyjności art. 410 § 1 kpc

wiązałoby się w istocie z wydaniem orzeczenia w sprawie aktu stosowania prawa, polegającego na rozstrzygnięciu rozbieżności interpretacyjnych w orzecznictwie sądowym (i w poglądach doktryny w dziedzinie procesu cywilnego) przez Trybunał Konstytucyjny, który *de lege lata* nie ma do tego kompetencji, gdyż – co należy szczególnie podkreślić – jest sądem prawa, a nie organem prowadzącym nadzór judykacyjny nad sądami. Na marginesie należy też przypomnieć, że kompetencję do rozstrzygania rozbieżności w orzecznictwie sądów powszechnych posiada Sąd Najwyższy na podstawie art. 60 ustawy z dnia 23 listopada 2002 r. o Sądzie Najwyższym (Dz.U.2016.1254).

W związku z powyższym w zakresie badania zgodności art. 410 § 1 kpc z art. 45 ust. 1 w związku z art. 2 Konstytucji należało odmówić nadania dalszego biegu przedmiotowej skardze konstytucyjnej ze względu na niedopuszczalność orzekania (art. 40 ust. 1 pkt 1 *in fine* oraz art. 37 ust. 3 w związku z art. 50 ustawy o TK).

5. W odniesieniu natomiast do zarzutu niekonstytucyjności art. 401 pkt 2 kpc Trybunał stwierdza, że intencją skarżącego było w istocie doprowadzenie do skontrolowania przez sąd konstytucyjny, czy Sąd Okręgowy w P. w sposób prawidłowy ustalił brak istnienia przesłanek wznowienia postępowania na podstawie zaskarżonego przepisu. Świadczy bezsprzecznie o tym stosowna część uzasadnienia skargi (s. 5): „bezzasadne zawężenie interpretacji treści art. 401 pkt 2 Kodeksu postępowania cywilnego (»pozbawienie strony możliwości działania«) poprzez przyjęcie, iż brak pełnomocnika z urzędu na etapie postępowania I-instancyjnego nie mieści się w tej hipotezie, a nadto wobec niedostrzeżenia, iż faktyczne uniemożliwienie zapoznania się z dowodem wskutek wykorzystania pozycji sądu (niedosłuchanie nagranych rozmów i z góry zadecydowanie o nieprzeprowadzeniu tego dowodu bez zapoznania się z nim) narusza rzeczywiste znaczenie prawa do sądu przewidziane w art. 45 Konstytucji”.

Trzeba zatem po raz kolejny zwrócić uwagę na to, że w polskim porządku prawnym Trybunał Konstytucyjny nie jest instytucją powołaną do nadzoru judykacyjnego nad sądami. Nie jest on uprawniony do badania prawidłowości zastosowania w indywidualnej sprawie ani przepisów prawa materialnego, ani uregulowań proceduralnych (takich jak np. przepisy dotyczące wznowienia postępowania). Rozstrzyga on natomiast m.in. o zgodności z Konstytucją ustaw lub innych aktów normatywnych, na podstawie których sądy lub organy administracji publicznej orzekły ostatecznie o wolnościach lub prawach jednostki albo o jej obowiązkach określonych w Konstytucji (zob. np. postanowienie TK z 15 grudnia 2009 r. w sprawie Ts 257/08, OTK ZU nr 5/B/2010, poz. 335).

Z tego też powodu w zakresie badania zgodności art. 401 pkt 2 kpc z art. 45 ust. 1 w związku z art. 2 Konstytucji należało odmówić nadania dalszego biegu analizowanej skardze ze względu na niedopuszczalność orzekania (art. 40 ust. 1 pkt 1 *in fine* oraz art. 37 ust. 3 w związku z art. 50 ustawy o TK).

6. Niezależnie od stwierdzonych wyżej samoistnych negatywnych przesłanek procesowych względem zaskarżonych przepisów Trybunał zauważa, że w niniejszej sprawie skarżący nie spełnił wymogu, o którym mowa w art. 48 ust. 1 pkt 3 ustawy o TK, co również skutkuje odmową nadania dalszego biegu złożonej przez niego skardze na podstawie art. 40 ust. 1 pkt 1 *in fine* oraz art. 37 ust. 3 w związku z art. 50 ustawy o TK. Uzasadnienie skargi konstytucyjnej, poza wymienieniem jako wzorców kontroli art. 45 ust. 1 w związku z art. 2 Konstytucji, ograniczyło się bowiem do dwukrotnego przedstawienia stanu faktycznego (s. 2-4 oraz 4 i 5) oraz pobieżnego przytoczenia treści powołanych przepisów konstytucyjnych wraz z krótkimi wyimkami z uzasadnień dwóch orzeczeń Trybunału (s. 5 i 6 – co do art. 45 ust. 1 Konstytucji; s. 6 – co do art. 2 Konstytucji).

Należy w związku z powyższym przypomnieć, że w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego wielokrotnie podkreślano, iż prawidłowe wykonanie przez skarżącego

obowiązku przedstawienia, jakie konstytucyjne prawa lub wolności (i w jaki sposób) zostały naruszone przez przepisy stanowiące przedmiot wnoszonej skargi konstytucyjnej, polegać musi nie tylko na wskazaniu (numerycznym) postanowień Konstytucji i zasad z nich wyprowadzanych, z którymi – zdaniem skarżącego – niezgodne są kwestionowane przepisy, ale również na precyzyjnym przedstawieniu treści prawa lub wolności wywodzonych z tych postanowień, a naruszonych przez ustawodawcę. Powinna temu towarzyszyć – w myśl art. 48 ust. 1 pkt 3 ustawy o TK – szczegółowa i precyzyjna argumentacja uzasadniająca stawiane zarzuty. Z powyższego obowiązku nie może zwolnić skarżącego działający z własnej inicjatywy Trybunał Konstytucyjny, który – zgodnie z art. 67 ustawy o TK – orzekając, jest związany granicami skargi konstytucyjnej (por. postanowienie TK z 14 stycznia 2009 r. w sprawie Ts 21/07, OTK ZU nr 2/B/2009, poz. 91). W konsekwencji niedopuszczalne jest samodzielne precyzowanie przez Trybunał, a tym bardziej uzasadnianie jedynie ogólnikowo sformułowanych przez skarżącego zarzutów niekonstytucyjności zaskarżonych przepisów (por. postanowienie TK z 4 lutego 2009 r. w sprawie Ts 256/08, OTK ZU nr 2/B/2009, poz. 138).

W tym stanie rzeczy należało postanowić jak na wstępie.

POUCZENIE

Na podstawie art. 37 ust. 4 w związku z art. 50 ustawy o TK skarżącemu przysługuje prawo wniesienia zażalenia na powyższe postanowienie w terminie 7 dni od daty doręczenia tego postanowienia.